

Jubileumok és átváltozások

Beszélgetés Réffy Balázssal, az Akadémiai Kiadó vezérigazgatójával és Lente Gáborral – egy nemzetközi tudományos folyóirat főszerkesztőjével

A Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis folyóirat az idén ünnepli alapításának 50. évfordulóját. Ebből az alkalomból kerestük meg a lap Springerrel társult kiadója, az Akadémiai Kiadó vezérigazgatóját, aki szintén jubilál: 10 éve került a társaság élére.

Hogyan indult Réffy Balázs pályája?

A szülői örökséget követve vegyészmérnök lettem...

... édesapja legendás tanár volt a Műegyetemen.

Igen, őt sokan kedvelték, és nyilván rám is nagy hatással volt a példája. 1994-ben végeztem a Műegyetem Vegyészmérnöki Karán, aztán ott maradtam doktoránsnak – végül 12 évet töltöttem Hargittai István kutatócsoportjában. Ez nagyon érdekes időszak volt; Hargittai Magdolna közvetlen vezetése alatt dolgoztam fémhalogenidek szerkezetének felderítésén. A miénkhez hasonló gázfázisú elektrondiffrakciós berendezés akkor szinte párját ritkította a világon. A méréseket *ab initio* és egyéb számításokkal egészítettük ki, amiből nagyon jó szerkezetkutatói cikkek születtek, rangos folyóiratokban publikáltunk.

De átszervezések következtek be, én pedig megtudtam, hogy az Akadémiai Kiadónál keresnek valakit, akinek van PhD-fokozata, és a tudományt esetleg más megközelítésből, a kiadói oldalról szolgálná. Váltottam.

Közben talán már MBA-diplomát is szerzett.

Csak később: a kiadói főnököm javaslatára jártam MBA-képzésre, szintén a Műegyetemen. Érdekes volt, és valószínűleg ez is hozzájárult ahhoz, hogy egyre nagyobb feladatokat bízta rám. Sokáig „lebegő részecskéként” működtem, egy főnököm volt, nulla beosztottam, de mindenbe beleüthettem az orromat.

Nevezetesen?

A folyóiratok fejlesztését kellett előmozdítanom: például több lap kiadói jogának megszerzésével, esetleg lapok alapításával, vagy a kiadó meglévő lapjainak esetében – a szerkesztőség véleménye alapján – technológiai fejlesztésekkel, hogy gyorsabban felzárkózzanak a világ élvonalához.

Később a kiadóban is jöttek átszervezések, így amikor a könyv- és folyóirat-szerkesztőségek egyesültek, a könyvkiadás tudományos támogatása is az én feladatom lett. Apránként növekedett az a hógolyó, amelyet magam előtt görgettem, és egy újabb átszervezés után, 2014-ben megkértek a többségi tulajdonos képviselői, hogy én vezessem a kiadót – ennek valóban most lesz a tízéves évfordulója.

Mire idekerült és különösen akkor, amikor átvette az irányítást, már gördülékenyen folyhatott a munka, de a 90-es években a kiadó léte is veszélybe került.

Réffy Balázs

Igen, pedig gyönyörű és hatalmas hagyományok halmozódtak itt föl. A kiadó logójában 1828 szerepel, mert az Akadémián ekkor született meg a „kiadói gondolat”, és úgy érezzük, talán nem alaptalanul, hogy ennek az örökösei vagyunk. Mindig is nagy gonddal készülők, magas színvonalú kiadványok jelentek meg. De a rendszerváltás után, a 90-es évek közepén összeomlott a kiadó gazdálkodása: óriási és kezelhetetlen adósság gyűlt össze, amiből annak idején az egyetlen kiút a cég részleges privatizációja volt. Ekkor a részvények 74 százaléka a Wolters Kluwer kiadó birtokába került, 26 százalék a Magyar Tudományos Akadémiánál maradt.

A Wolters Kluwer a honlapján szakmai információkat, szoftvermegoldásokat és -szolgáltatásokat kínál például az egészségügy, a pénzügy, a környezetvédelem, a jog területére. Hogyan kerül ebbe a képbe az Akadémiai Kiadó?

A nagy nemzetközi kiadók szótárában erősen kerülendő lett a „P-word”, azaz a publisher kifejezés, mert azt gondolják: a kiadói tevékenység nem folytatódhat a régi szellemben. Fogalmazhatunk úgy, hogy a kiadó tartalmat árul, és mivel a tartalomhoz, nagyon helyesen, egyre szabadabban hozzáférhetünk, a tudományos könyvek hagyományos kiadása már nem tartható fenn rentábilisan.

Szotar.net
Mindig van egy jó szavunk

Emiatt megjelenik egy még nagyobb kihívás. Mit adhatunk a tartalom mellett a tudományos közösségnek, milyen megoldásokat, bonyolultabb szoftvereket, egyéb támogató megoldásokat fejleszthet egy kiadó, amivel a kutatói közösség, sőt a tágabb közönség hasznára válhat, és persze a saját gazdálkodását is megfelelő vágányon tartja? Az Akadémiai Kiadó „nem tagadhatja le”, hogy kiadó, mert a nevében is szerepel, de mondjuk az Elsevier, a Springer vagy a Wolters Kluwer nemigen emlegeti: ők online digitális megoldásokat szállítanak.

„Két úr szolgáljaként” vezet egy nagy magyarországi kiadót. Mi a vezérelve?

Egy vezető első feladata a csapata karbantartása. Mindenki érezze magát a lehető legjobban, ez szabadsítsa föl a lehető legtöbb energiát, ami adjon muníciót a fejlődéshez. Szabadságot és alkotó környezetet kell teremtenie a csapat számára. A második talán az, hogy megfelelő időtávot kell előre belátnia, valamilyen stratégiát kell folyamatosan karbantartani, megfogalmazni. A vezetőnek kell a legtöbbit látnia a jövőbe, és a levont következtetéseket érvényesítenie a rövidebb távú tervek kidolgozásakor.

A mi helyzetünkben külön érdekesség, hogy két tulajdonosnak „riportolunk”: egy tőzsdén megjelenő cégnek és az egészen más preferenciákkal rendelkező Akadémiának. Úgy látom azonban, a két tulajdonos érdeke nem zárja ki egymást, és hosszú távú érdekeik azonosak. A Wolters Kluwer pontosan tudja, hogy a működésünk miatt nagyon rá vagyunk szorulva a magyar tudományos közösség támogatására, aktív részvételére. Partnert lát az MTA-ban is, a magyar kutatókban is, és jelentős szabadságot ad a partnerségek erősítését célzó lépéseinkben. A partnerség pedig azt jelenti, hogy mind a két fél kap valamit, és ez elég jól működik. Töreksem arra, hogy minél többet beszéljünk az MTA elnökével, a titkársággal, az osztályokkal, megismerjük a preferenciákat, és ha lehetséges, ezeket is figyelembe vesszük a terveink elkészítésekor. Jó az együttműködés, tíz év alatt egyszer sem fordult elő, hogy az egyik tulajdonos bármilyen kérésére a másik nemet mondott volna.

Az Akadémiától is érkezik valamennyi kiadói támogatás.

Igyekszünk leépíteni. Miért is támogatna bennünket a tulajdonos? Ezért 2024-től az Akadémia folyóiratai például már nem kérnek és nem kapnak kiadói támogatást. Egyetlen kivétel a *Magyar Tudomány*.

Szeretném, ha sorra vennék a tevékenységeiket. A szótár- és lexikon szerkesztés kezdettől fogva szerepel a palettán, és nem sokkal a privatizáció után megkezdték a szótárak digitalizálását: létrejött a Szotar.net. Ez akkora újdonság volt, hogy eleinte nemigen akadtak előfizetők, most viszont „tele az internet” ingyenes szótárakkal.

Az első akadémiai kiadvány, a *Magyar helyesírás és szóragasztás főbb szabályai* szótárszerű összeállítás volt, és ez a műfaj óriásira dagadt az évtizedek során. Az Akadémiai Kiadó gondozásában tudományos alapokon szerkesztett szótárak keletkeztek. Érdekes módon a 90-es évek végén újjultak meg a nagy angol, német, francia szótárak, és ekkor indultak el az első digitális szótárak is. Én is megvettem az angol nagyszótárt, nagyjából két évig használtam, végül levittem a pincébe. A kollégáim tudományos módszerekkel mérték meg a két megoldás használhatóságát: az online szótározás majdnem 10-szer olyan gyors, mint a hagyományos lapozgatás. Nyilvánvaló, hogy a digitális megjelenést kell fejleszteni, és egyre kevesebb szótárt nyomtatunk.

Közben új szótárak is megjelennek, például kínai, szlovén, szerb, svéd, most készül az újgörög, de új angol szótár is született. Nem nő irántuk robbanásszerűen az érdeklődés, de a profi fordítók, tolmácsok nem elégszenek meg az ingyen elérhető szótárakkal. Ezért a szótárkészítés valamilyen formában fennmarad, mert mindig lesz olyan kör, amelynek szüksége van rá. Mi pedig igyekszünk minél jobban kiszolgálni az igényeiket, például mobilalkalmazásokat is fejlesztünk.

A folyóirat izmosabb ágazatnak tűnik, és nemrégiben azt nyilatkozta, hogy a kémiai folyóiratok a legolvasottabbak – bár a „Chemistry and Chemical Engineering” szekcióban csak 8 lapot számoltam össze.

Összesen 60 folyóiratunk van, ehhez képest elég sok a 8 kémiai folyóirat. A folyóirat-kiadás az Akadémiai Kiadó tényleges megalakulása, 1950 után lendült fel, de például az *Orvosi Hetilap* a 19. század közepén, a *Magyar Pszichológiai Szemlé*t az 1920-as évek végén alapították, és a 60 lapunkból legalább tíz az utóbbi évtizedben indult. Kifejezetten törekszünk az új lapok alapítására, hogy minél nagyobb területet fedjünk le, és növeljük a „csomagunk” értékét, súlyát.

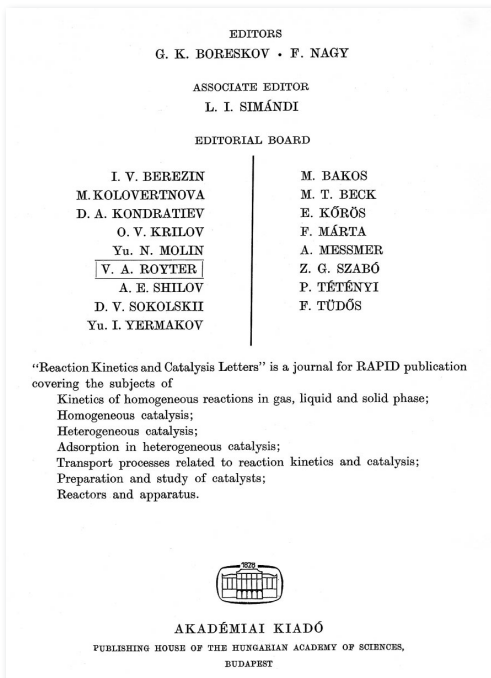
Hogyan indul egy lap?

Először is kell egy lelkes főszerkesztő, aki rengeteg időt szán a folyóiratra, mert öt lapból kettő éli túl a kezdeti éveket, és mondjuk tízből egy fut be kimagasló nemzetközi karriert. A kiadónak is mellé kell állnia, bízni a jövőben. Most minden lap open access módon indul, hosszú ideig a szerzők cikkfeldolgozási díjat (APC-t) sem fizetnek, hogy ezzel se riasszuk el őket. Közben abban bízunk, hogy előbb-utóbb elkezdik idézni a lapot, aztán az idézettség elér arra a szintre, ahol a Scopus meg a Web of Science már elkezd indexálni, megnő az impaktfaktora, és 10 év múlva esetleg azt mondjuk, hogy most már elkérnék a szerzőktől vagy a szerzőket képviselő konzorciumoktól valamilyen hozzájárulást. 10 év alatt ebbe jó sok pénzt beleteszünk, de szívesen csináljuk, mert bízunk abban, hogy lesz a lapnak közönsége, amely itt szeretne publikálni.

Kémiai sikertörténetünk is van: a *Journal of Flow Chemistry*, amit Darvas Ferencel közösen gondoltunk el, mondom kicsit büszkén. A *Magyar Kémikusok Lapjában* olvastam vele interjút, aztán megismerkedtem a munkájával, és találkoztam tőle. Kellő bátorsággal javasoltam, hogy alapítson lapot, és kiderült: már ők is ezen gondolkoznak egy ideje. Darvas Ferenc „lekáderelte” a kiadót, engem is, és belevágtunk. Most is nagyon szépen muzsikál a folyóirat.

A Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis ebben az évben már alapításának 50. évfordulóját ünnepli. (A kezdeteket az egyik első szerző, Tóth János eleveníti fel keretes írásunkban.) Egy ideje Lente Gábor a főszerkesztője. Hogyan kezdődött ez a munka és hogyan szerkesztik ma a lapot?

Réffy Baláznak nagy szerepe lehetett abban, hogy Fábrián István tanár urat 2008-ban megkeresték: át kellene venni a folyóirat főszerkesztői feladatait. Eredetileg két főszerkesztő volt, az egyik Nagy Ferenc, és mivel a szovjet és a magyar tudományos akadé-

Lente Gábor

mia közös folyóirataként adták ki a lapot, a másik Georgij Boreszkov, akiről utóbb katalíziskutató intézetet neveztek el Novoszibirszkben. Valószínűleg a társszerkesztő, Simándi László fektette be a legnagyobb energiát a lapba. Ő 2008 táján súlyosan megbetegedett, és a kiadó utódot keresett. Gondolom, így jutottak el Fábíán Istvánhoz, a szerkesztőbizottság egyik tagjához.

Akkor még nem rektor, hanem a Tudományegyetemi Karok nevű debreceni belső szervezeti egység elnöke volt. Nyilván nem maradt sok ideje a napi munkára, így merülhetett fel a nevem. Ha jól emlékszem, 2008 vége felé ültünk le először tárgyalni, és a 2009-es első számon már Fábíán István szerepelt főszerkesztőként.

Kezdetben még e-mailen érkeztek a cikkek, csatolmányként, de pár hónap alatt átálltunk arra a profi cikkbeküldő rendszerre, amelyet mind a mai napig használunk.

2016-ban javasolták Balázsék, hogy legyek én a lap főszerkesztője.

RB: Érzékeltük, hogy jórészt Gábor csinál mindent, ezért gondoltunk a változtatásra.

LG: Szűk négy éve azért már van egy társszerkesztőnk, Sági András, a Szegedi Tudományegyetemről. Ez olyan szempontból a csillagok szerencsés együttállása, hogy a lap fő profilja mind a mai napig a heterogén katalízis – vagy fény nélkül, vagy fényvel. A cikkek kb. 70 százalékának a témája heterogén katalízis, amihez nem értek, de Sági Andrásnak ez a szakterülete. Az én kutatási „háttértem” a homogén reakciókinetika. Éppen ezt az egyet nem sikerült túlságosan meghonosítani a folyóiratban, számonként egy-két cikk foglalkozik homogén reakciókinetikával.

Mi a „filozófiájuk”?

Sokáig ragaszkodtunk ahhoz, hogy kísérleti munkákat közlünk. A kémiában ma elég gyakran alkalmaznak (kvantumkémiái) DFT-módszereket a számításokban, de nagyon sokáig azt mondtam, ilyesmi csak akkor jelenhet meg, ha konkrét és ellenőrizhető kísérleti vonatkozásai vannak, tehát már meglévő kísérleti adatokat értelmez a cikk. Ezt tavaly, amikor csökkenni kezdett a beérkező dolgozatok száma, fel kellett adnom.

Honnan érkeznek a cikkek?

Amikor átvettük a folyóiratot, akkor a cikkek 80 százalékát Kínából küldték be. Azóta azért volt változás. Ma is a kínai szerzők vannak többségben, de egy szám tipikusan megjelenő harmincöt cikkéből most tizenöt-húsz érkezik Kínából, tíz Iránból, a maradékon pedig a világ többi része osztozik.

Miért alakul így a megoszlás?

A kínai és az iráni szerzők számára az lehet vonzó a lapban, hogy még mindig nem kizárólag open access módon, cikkfeldolgozási díjjal működik, hanem hagyományos módon is, előfizetéses alapon. Ezt szeretném megőrizni.

Már azt sem gondolom igazságosnak, ahogyan az open access és az előfizetéses publikációs modellt szembe állítják. Mert az egyik oldalon a negatív, a másikon a pozitív jellemzőt emelik ki. Ha már hasonlítani akarunk, akkor inkább az open publisht vegyük elő.

Miért élvez előnyt a hagyományos publikálás?

Az open access szülte azt, amit predatory publishingnek, ragadozó publikálásnak neveznek ma. Ha a szerző állja a kiadó költségeit, akkor a kiadó már nem érdekelt a minőségi cikkek megjelenésében. A kémiában, legalábbis, ez viszonylag jelentős ellenállást szül. Arról már az Akadémián is komoly vita folyik, hogy bizonyos kiadói körökből érkező cikkeket elfogadjanak-e tudományos műnek vagy se.

A kutatók korábban sem férték hozzá olyan nehezen a cikkekhez, hogy az open access mai formája lett volna a válasz a problémára. Az open access igazából nem javította a hozzáférést, mert egy szerzőnek mindig is joga volt ahhoz, hogy a saját cikket elküldje annak a kutatónak, aki érdeklődik iránta. És amióta léteznek adatbázisok, azóta viszonylag könnyen tudomást szerezhettünk a cikkek létezéséről. Ilyen szempontból az open access csak a hozzáférés „időskáláján” javított. Mondjuk, 10 másodpercen belül elérek egy cikket ahelyett, hogy a szerző e-mail-válaszát várnám. Ezért az a közeg, amelyben mozgok, nem látja óriási nyereségnek az open accesst, miközben a kutatókra nagy anyagi terhet ró.

RB: Gábor fontos dolgokat mondott. Általában nagyon leegyszerűsítik az open access „prezentálását”, mint annyi minden másét. Tény, hogy a folyóiratokra szükség van; ezek előállítására pénzbe kerül; a kiadók pedig szeretnék profitot termelni. Ez mind rendben van. Még az is rendben van, amikor azt mondják, hogy a közpénzből finanszírozott kutatások eredményeit nem szabad „fizetőkapu” mögé dugni. Ebből a négy megállapításból kiindulva kell modellt faragni, ami most félúton jár, közben pedig egy csomó buktató adódik.

És igen, az open publish is fontos: az is publikálhasson, akinek semmilyen forrása sincs, nincs mögötte OTKA- vagy egyéb támogatás. Akkor hadd közöljön, mondjuk, egy hibrid lap előfizetéses részében. Ez jogos igény, ami elég sok embert érint, és a teljes megoldás még nem látszik, azt hiszem.

LG: A mai helyzet találkozik a magyarországi kutatók többségének ízlésével, mert nem egy-egy egyetem, hanem az egyetemek konzorciuma kötött olyan szerződést – majdhogynem állami vezetéssel – a nagy kiadók jelentős részével, hogy fenntart egy bizonyos „előfizetési állományt” ezeknek a kiadóknak a lapjaira, és ezért az előfizetésért cserébe az összes magyar kutatóhely szerzőjétől beérkező cikk szinte azonnal open access státuszt kap.

Közben a szerzők olvashatják a lapokat is.

Igen, mert van előfizetés, és a közfinanszírozott kutatás is nyilvánossá válik. Ezeket a szerződéseket „transformative agreements”-nek hívják.

RB: Vagy „read and publish agreements”-nek. Most erre megy a világ, erre törekszenek a nagy kiadók is.

LG: Két-három hónapja kaptam a Springertől egy dokumentumot, amely arra utalt, hogy az open accesstől várt növekedés nem nagyon jött össze. Számukra is sokkal fontosabb lett a transformative agreement.

RB: De ez a „transzformatív” út éppen az open access felé visz. Jó az irány, de hosszú út vár ránk, és nem látjuk a végét.

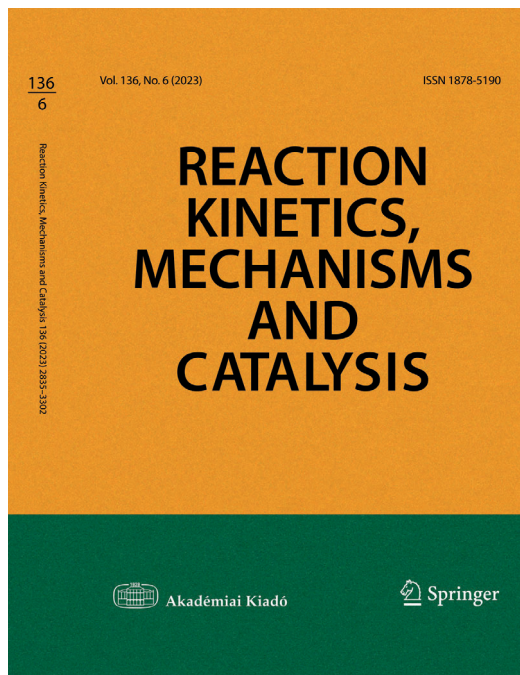
A kígyó talán a saját farkába harap. De térjünk vissza a jubiláló folyóirathoz. A szerkesztőségek általában büszkén emlegetik a lapok konferenciáit.

LG: Mi 2018-ban tartottunk először; ugyanazt a címet viselte, mint a lap.

RB: Van egy konferenciaszervező részlegünk, az AKCongress, és hamarosan újabb konferenciát rendezünk a folyóiratnak. A jól működő lapok mellé rendszeres konferenciasorozatot indítottunk úgy, hogy a konferenciák elnökei rendszerint a főszerkesztők. Ezzel a lapok népszerűségét, elfogadottságát szeretnénk erősíteni, össze akarjuk hozni a szerkesztőket, a szerzőket és az olvasókat. Azt tapasztaljuk, hogy ez jól tesz a lapoknak. A „mikrodivíziókn” mások konferenciarendezési igényeit is örömmel kiszolgálja.

Ami némi konkurenciát jelent az MKE-nek...

LG: A *Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis* már nem a lapunk eredeti neve, mert amikor Fábrián tanár úrral átvettük a szerkesztést, két kérésünk volt: a profi cikkeküldési rendszer és a címváltoztatás. Ez részben filozófiaváltoztatást is jelentett, mert az eredeti cím *Reaction Kinetics and Catalysis Letters*, és a „levelet”, amely általában a cikkek hosszúságára utal, mindenképpen ki akartuk dobni, hogy ne rövid, hanem teljes tudományos cikkeket közöljünk. Ha már változtattunk, akkor a mechanizmust

is betettük a címbe, mert a homogén mechanizmusok kutatása volt a fő területünk, és onnan is akartunk cikkeket vonzani.

Egy ilyen címváltozás kellemetlen következményekkel járhat: mi például, jogutódként, hiába folytattuk változatlanul a kötetek számozását, az impaktfaktor kiszámításakor úgy tettek, mintha vadonatúj lapról lenne szó. Emiatt a címváltozás jelentős döntés, és maig hálás vagyok Balázsnak, hogy teljesítették a kérésünket, bár előre látható módon akár törést is előidézhetett volna a folyóirat életében.

Ma már kettő körül jár az impaktfaktor.

A júniusban publikált, 2022-es érték 1,8 volt. Ezen a területen jóval nagyobb impaktfaktorú folyóiratok is megjelennek, de nézhetjük úgy is, hogy a 2009-es 0,5-öt 15 év alatt majdnem megérszereztük.

A katalízis területe ebben az időben vált népszerűvé. Azt sem éltem meg pozitív változásként, hogy az Amerikai Kémiai Társaság, a brit Királyi Kémiai Társaság, de még a *Nature* is indított ezalatt olyan napot, amelynek a címében szerepel a „katalízis” szó.

Mindennek ellenére úgy látom, a jelenlegi működésünk akár még hosszú távon is fenntartható.

A kiadó harmadik pillérére, a könyvkiadásra áttérve megint az online világ megjelenését látjuk. A MeRSZ (Magyar Elektronikus Referenciamű Szolgáltatás) már Réffy Balázs vezéregazgatósága alatt indult. Hogyan merült fel a rendszer kiépítése?

MeRSZ.hu

Nem találtunk megoldást a magyar nyelvű tudományos könyvek fenntartható kiadására a régi modellben, amelyben egy kézirat komoly szerkesztésen esik át, aztán kinyomtatjuk és elérhető a könyvesboltokban. Ez nagy költséggel, kis bevétellel jár: csak veszteséget termel. Aki még ezen az úton halad, valamilyen támogatást keres a könyvek kiadásához, és nagy szerencséjével befolyik annyi pénz, mint amennyibe a procedura kerül. Másrészt egy szakkönyvből előáll legfeljebb néhány száz példány, abból megvesznek valamennyit, jó esetben a könyvtárak polcaira is kerül, de vajon eljut azokhoz, akiket érdekelhet?

Az első kísérletünk az e-book volt – persze hamar kiderült, hogy szinte senki sem vesz e-bookot, én sem. Ezért a zeneipar tapasztalataiból merítve inkább online csomagot kínálunk, amelyre elő lehet fizetni, mindenhol elérhető és „minden” benne van. A „minden” ma körülbelül ezer, többségében magyar nyelvű kiadvány: monográfia, kézikönyv, tankönyv, jegyzet. Az állomány dinamikusan nő, évi 100–200 címmel gyarapodik. Erre a csomagra is, mint a folyóiratokra és a szótárra, elő lehet fizetni. Sok-sok tucat intézmény az EISZ-együttműködésünk¹ révén válik az előfizetőnké, a folyóiratokhoz hasonlóan.

A tartalom túl kényelmi szolgáltatásokat is igyekszünk kifejleszteni. Talán eszünkbe sem jut, milyen sokféleképpen kereshetünk a szövegben – a sima Ctrl+F-től a képkeresőn át az átfogó keresésig, amikor a felhasználó tartalmi relevancia alapján jut hozzá a keresett részhez. A nyomtatott és az „elektronikus” szöveg olvasása közötti átállást könnyíti meg, hogy az olvasó jegyzetelhet vagy színes „filcekkel” emelheti ki – akár a mobilján –, amit fontosnak tart. A MeRSZ előnyei közé tartozik, hogy a szerző frissítheti az írásait, és a módosított tartalom nagyon hamar megjelenik. A szerző láthatja, milyen intézményekből, hányan, hogyan olvassák a művét. A nyomtatott világ nem így működik.

¹ EISZ: Elektronikus Információs szolgáltatás Nemzeti Program.

Mi viszont ilyen típusú fejlesztéseken dolgozunk, és nagyon jók a visszajelzések. Az NPS-szel (net promoter score-ral) mérjük a felhasználók véleményét, a „támogatottsági szintet”. Ha ez a szám a pozitív tartományba esik, akkor már elég jónak számít, és mi 70 fölötti értéket kaptunk az olvasók körében (100 a maximum). Azt is tudni akarjuk, hogy a szerzőinknek mennyire felel meg ez a forma: az ő esetükben szintén 70–80 lett az eredmény. Ebből úgy gondoljuk, hogy nem járunk nagyon rossz úton.

A természettudományos művek száma, sajnos, kevésnek tűnik.

Nem szándékosan, hanem történeti okból: nagy társadalomtudományi portfólióink volt, és a szerzőink elég gyorsan áttértek erre a rendszerre; ők általában több monográfiát, tankönyvet is publikálnak.

Azért remélem, előbb-utóbb „értelmes mennyiségű” fizika-, matematika-, kémia-, biológiai könyvet is elérhetnek majd az olvasók.

Hogyan publikálhat egy kutató az Akadémiai Könyvkiadónál?

A MeRSZ-en ingyen, a kiadás minden költségét álljuk. Ha a szerző tud támogatást szerezni, akkor nyomtatásban is megjelenik a könyv, mostanában körülbelül a publikációk fele.

Visszatérve a folyóiratokra: nagyon szívesen beszélgetünk azal, aki lapalapításon gondolkodik. sv

Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis – a kezdetek

A korai hetvenes évek nem nevezhetők a politikai nyitás éveinek Magyarországon. Valamilyen értelemben ennek ellensúlyozásául a Magyar Tudományos Akadémia nemzetközinek tűnő folyóiratokat hozott létre 3–3 szerkesztőbizottsággal: egy magyar, egy szovjet és egy „nemzetközi” gárdával. Ilyen volt az *Analysis Mathematica* (1975–) és a *Reaction Kinetics and Catalysis Letters* (1974–) is. (Megjegyzendő, hogy ezekhez ké-

pest még bátrabb nyitás volt az Akadémiai Kiadó és az Elsevier Sequoia által kiadott *Journal of Radioanalytical Chemistry* alapítása 1968-ban, amit Braun Tibor kezdeményezett.)

A *Reaction Kinetics and Catalysis Letters* című folyóiratból ismertük meg számos szovjet (később amerikai, belga, izraeli stb.) kolléga – például Bykov, Gorban és Yablonsky – nevét. Itt talákoztunk először a hihetetlenül tájékozott, sajnálatosan korán elhunyt Botár László nevével is, akivel később számos tanulságos beszélgetést folytattunk.

Az alapító technikai szerkesztő (talán nem ilyen titulussal), a munkáját elhivatottan és pontosan végző Simándi professzor halálával a folyóirat egy időre kissé gödörbe került. Jó volt látni a megújulását és átalakulását *Reaction Kinetics, Mechanisms and Catalysis*-szé.

A folyóirat súlyos summával tartozik nekem. Egy cikk terjedelmé szigorúan négy oldal volt, lektoráltam kettőt, és azt az ígéretet kaptam, hogy oldalanként 2 Ft (akkor 5 zsolma ára) juttatásban fogok részesülni. Ezt a 16 forintot azóta is hiába várom, de nem akarom a jogutódot anyagi romlásba dönteni.

A legelső kötetben Érdi Péterrel és Sipos Tamással közösen, majd Érdi Péterrel, illetve külön-külön is rendszeresen publikáltunk itt. Az első két cikkünk egy általános, közelítő sztochasztikus kinetikai modelltől szólt. Azt a hibát követtük el, hogy Hárs Vera pontos modellt tartalmazó szakdolgozatáról nem írtunk, pedig az Gillespie munkájával egy időben elkészült, de nem fogtuk fel, milyen fontos a modell. Pillanatnyilag magyar nyelven olvashatja, aki hozzáfér, vagyis gyakorlatilag senki...

Később megtanultunk nyugati folyóiratokba közölni, de mindenképpen jó iskola volt az RKCL, és azóta is több érdekes cikket olvastunk itt. Ami a jelenlegi folyóiratot illeti, nagyon örülnek, ha a következő ötven vagy még több évben az elméleti cikkek aránya visszaállna az eredeti szintre. Tóth János

